

Metodologie de Cercetare

Introducere

Guvernul Romaniei, prin Ministerul Sanatatii, a plasat problematica sanatatii mintale ca prioritate pe agenda sa de lucru.

Acest interes al ministerului s-a materializat printr-o serie de documente de politici publice lansate in ultimii ani care vizeaza printre ariile de interes si problema sanatatii mintale.

Principalul document de politici publice, lansat in noiembrie 2014, este reprezentat de Strategia Nationala de Sanatate 2014-2020 - Sanatate pentru prosperitate, elaborat ca rezultat al urmaririi directiilor strategice formulate in „Strategia Europa 2020” (Health 2020) a Organizatiei Mondiale a Sănătății Regiunea Europa, ca parte a celor 7 inițiative specifice ale Uniunii Europene si in contextul procesului de programare a fondurilor europene pentru intervalul 2014 - 2020.

Acest document strategic reprezenta o aliniere la conditiile ex-ante cuprinse in Poziția Serviciilor Comisiei in legatura cu dezvoltarea Acordului de Parteneriat și a programelor în România pentru perioada 2014 - 2020, precum și la recomandările de țară formulate de Comisia Europeană cu privire la sectorul sanitar.

In cadrul acestei strategii aspecte ale sanatatii mintale sunt abordate in toate cele trei arii strategice pentru sectorul de sanatate - sanatate publica, servicii de sanatate si masurile transversale.

Astfel este considerata ca fiind strategica pentru sanatatea publica “combaterea dublei poveri a bolii în populație prin - reducerea poverii prin boli netransmisibile evitabile, inclusiv intervenții privind patologii cronice istoric neglijate (cancer, boli cardiovasculare, diabet, sănătatea mintală, boli rare)”¹

In domeniul serviciilor de sanatate, pacientii afectati de tulburari ale sanatatii mintale sunt inclusi in mai multe actiuni considerate ca fiind strategice cum ar fi:

- “serviciile de asistenta comunitara adresate grupurilor vulnerabile,
- creșterea eficacității și diversificarea serviciilor de asistență medicală primară,
- consolidarea calitatii și eficacității serviciilor furnizate în ambulatorul de specialitate sau

¹ Ministerul Sanatatii, *Strategia Nationala de Sanatate Publica 2014-2020 - Sanatate pentru prosperitate*, (Bucuresti, 2014), pp 9

- creșterea accesului la servicii de reabilitare, paliativă și de îngrijiri pe termen lung.”²
Pentru aria strategică a măsurilor transversale, direcții strategice care cu impact direct asupra sănătății mintale sunt:
 - “colaborare intersectorială pentru o stare de sănătate mai bună a populației, în special a grupurilor vulnerabile și
 - dezvoltarea infrastructurii adecvate la nivel național, regional și local, în vederea reducerii inechității în accesul la serviciile de sănătate”³

Problema de politică publică care reprezintă obiectul proiectului nostru se referă la necesitatea dezvoltării serviciilor pentru sănătatea mintală, cu precădere în domeniul tulburărilor cognitive.

În România demersul strategic reprezentat de strategia de sănătate publică 2014 - 2020 indică sănătatea mintală ca prioritate și subliniază faptul că persoanele afectate de probleme ale sănătății mintale reprezintă un grup vulnerabil stigmatizat și insuficient integrat în societate și că impactul acestor afecțiuni este unul important prin durata lungă de evoluție, potențialul limitat de vindecare și efectul invalidant marcat.

Documentul nu face, însă, nici o referință la tulburările cognitive - o patologie specifică vârstnicului în contextul unei populații aflate în curs de îmbătrânire, sau la problematica specifică a acestora.

Raportul de față și metodologia elaborate în scopul acestui raport sunt propuse de Societatea Română Alzheimer și partenerul sau Asociația Habilitas - CRFP ca parte a efortului partilor implicate în acest proiect de a aduce în atenția autorităților publice competente problematica complexă a tulburărilor cognitive și nevoia urgentă de elaborare a unui cadru de politici publice specific acestora. Acest raport cuprinde de asemenea opiniile instituțiilor care furnizează servicii medico-sociale persoanelor suferind de tulburări cognitive, asupra soluțiilor considerate cele mai potrivite, care să răspundă nevoii de îngrijiri elaborate și adaptate condițiilor specifice acestor afecțiuni.

În România, problematica tulburărilor cognitive este un subiect foarte rar atins în afara unui număr limitat de evenimente cu caracter medical, cum ar fi congrese de specialitate, fiind practic inexistentă în dezbaterile legate de strategii sau politici publice în domeniul sănătății populației în general și a sănătății mintale în special.

Societatea Română Alzheimer a inițiat un proces de dialog pe tema necesității elaborării unei strategii naționale pentru demențe. Astfel Strategia și Planul Național pentru Demențe cu Precădere Demență din Boala Alzheimer 2014 - 2020 a fost elaborată în cadrul organizației, fără a avea însă o consultare susținută cu autoritățile publice competente.

Strategiile deja existente pe termen mediu pentru sănătatea populației, deși dezbate problematica sănătății mintale, nu menționează problematica tulburărilor cognitive, iar Programul Național de Sănătate Mintală și Profilaxie în patologia psihiatrică din anii 2017-2018 nu are printre obiectivele sale nici o referință la tulburările cognitive.

În aceste condiții este necesară o intervenție strategică a factorilor de decizie responsabili cu gestionarea strategiilor și legislației în domeniul sănătății mintale și a

² Ministerul Sănătății, *Strategia Națională de Sănătate Publică 2014-2020 - Sănătate pentru prosperitate*, (București, 2014), pp 9

³ Idem

serviciilor acordate persoanelor suferind de tulburari ale sanatatii mintale, pentru introducerea acestui subiect in consultarea publica privind nevoia de servicii in domeniul sanatatii mintale a populatiei, pentru crearea unei strategii pe termen mediu si lung pentru tulburarile cognitive si a unei legislatii specifice.

La nivel european Romania este printre putinele tari care nu au initiat un proces de elaborare a unei strategii pentru tulburarile cognitive iar incercarile de a deschide acest subiect pana in prezent au ramas fara rezultate concrete. In contextul demografic actual, avand una dintre cele mai accelerate rate de imbatranire a populatiei din Europa, consideram ca este absolut necesara analiza reala a impactului pe care aceste afectiuni il au si il vor avea in urmatoorii ani asupra societatii romanesti si o identificarea cat mai rapida a solutiilor de politica publica in acest domeniu.

Conform datelor Eurostat⁴, in Romania, la 1 Ianuarie 2014 populatia cu varsta peste 65 de ani reprezenta 16,5% din populatie. Pana in anul 2060 acest procent se va dubla intrucat se estimeaza ca va creste la 34,8% iar varsta medie a populatiei va fi 52,4 ani, cea mai mare varsta medie pentru populatia europeana in anul 2060.

La nivel mondial, in anul 2010 se estima ca intre 5 si 7% din persoanele cu varsta peste 60 de ani sufereau de o forma de tulburare cognitiva, iar procentul estimat al prevalentei acestor afectiuni in Europa de Est era de 4,8% din populatia cu varsta peste 60 de ani.²

Astfel, daca la 1 Ian 2014, Eurostat a estimat populatia Romaniei la 19.947.300 persoane⁵, dintre care 16,5%, adica 3.291.304 de persoane, aveau varsta peste 65 de ani, putem estima ca, la acel moment, cel putin 4,8% dintre acestia⁶, un numar de aproximativ 158.000 de persoane sufereau de o forma de tulburare cognitiva.

Alzheimer Europe a publicat o prevalenta aproape dubla a acestor afectiuni pentru anul 2012, estimand la nivel national pentru Romania un numar de 270.304 cazuri (90.484 barbati si 179.820 femei), echivaland cu 1,26% din populatia Romaniei.⁷

Dintre acestia, aproximativ 60-70% sufera de boala Alzheimer, restul fiind diagnosticati cu tulburari cognitive de alta etiologie - vasculara, mixta, cu corpi Lewy, etc.⁸

In efortul de a sustine participarea tuturor partilor interesate in dezbaterea publica privind necesitatea dezvoltarii serviciilor pentru persoanele cu probleme de sanatate mintala de tip tulburare cognitiva, am implementat o metodologie complexa de colectare de date si informatii structurata in domeniu.

In primul rind a fost realizata o Ancheta prin chestionar care sa colecteze opinia stakeholderilor implicati in furnizarea de servicii medico-sociale la nivel national. Chestionarul a fost aplicat on-line.

⁴ Giampaolo Lanzieri, *Population and social conditions, Eurostat Statistics in focus 23/2011* (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2011) pp 5

⁵ Eurostat, *Short Analytical Web Note 3/2015, Demography Report*, (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015), pp 6, 8

⁶ Martin Princea et al, *The global prevalence of dementia: A systematic review and metaanalysis*, (Alzheimer and Dementia, 9/2013, pg 63-73, The Alzheimer's Association, 2013), pp 68-69

⁷ Alzheimer Europe, *Dementia in Europe Yearbook 2013, with a focus on national policies relating to the care and support of people with dementia and their carers, as well as the prevalence of dementia including the Alzheimer Europe Annual Report 2012* (<https://www.alzheimer-europe.org/Publications/Dementia-in-Europe-Yearbooks> , consulted 29 Jan 2018), pp 145

⁸ World Health Organization, *Towards a dementia plan: a WHO guide*, (Geneva: World Health Organization, 2018), pp 6

Am vizat un numar de 97 de institutii de stat, neguvernamentale si private si am primit chestionare valide de la 42 dintre acestea.

In al doilea rind am realizat o analiza de documente de politica publica relevante pentru subiectul nostru. Au fost analizate - legislatie specifica, strategii si documente de pozitie, documente legislative si de politica publica din alte tari europene cu experienta relevanta in domeniu, documente de pozitie ale unor organizatii neguvernamentale interesate de problema si active in advocacy.

Obiective si metodologie

Scopul acestei cercetari este acela de a identifica si analiza problematica complexa a reformelor si serviciilor de sanatate mintala.

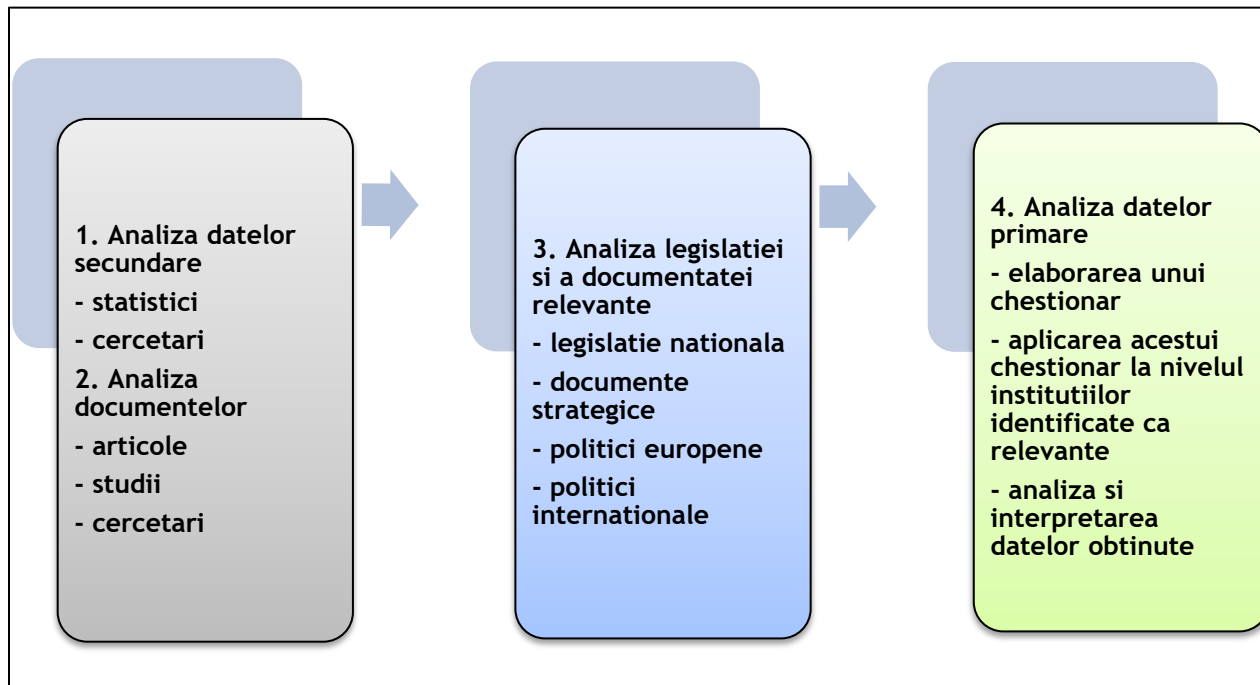
De asemenea vom sustine, prin propunerile facute in urma rezultatelor obtinute, dezbateri publice privind dezvoltarea unui set specific de politici, sisteme si standarde comune alternative in domeniul sanatatii mintale cu accent pe tulburari cognitive.

Metdologia propusa (Fig.1) pentru analiza situatiei actuale in domeniul politicilor publice din domeniul sanatatii mintale a cuprins:

1. Analiza de date secundare - au fost analizate date statistice disponibile legate de prevalenta tulburarilor cognitive la nivel national si international si impactul complex al acestora asupra societatii - (Ministerul Sănătății, Institutul Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Statistică și Informatică în Sănătate Publică, World Health Organisation, Alzheimer Europe, Alzheimer International, Eurostat)
2. Analiza de documente de politica publica
 - Legislatie: Legea sanatatii mintale si a protectiei persoanelor cu tulburari psihice, Legea privind asistenta sociala a persoanelor varstnice, Legea asistentei sociale, legislatia nationala in domeniul asistentei medico-sociale adresate persoanelor varstnice si persoanelor adulte cu dizabilitati, categorii in care regasim persoanele suferind de o forma de tulburare cognitiva.
 - Documente strategice - Strategia Nationala de Sanatate 2014-2010 - Sanatate pentru prosperitate, Programul național de sănătate mintală și profilaxie în patologia psihiatrică 2017- 2018, Conventia privind drepturile persoanelor cu dizabilitati.
 - Politici Europene : Strategiile nationale pentru tulburarile cognitive ale statelor europene, Declaratia scrisa a Parlamentului European asupra bolii Alzheimer din anul 2015, Planul European de actiune pentru sanatatea mintala 2013 - 2020, Declaratia scrisa a Parlamentului European asupra prioritizarii Strategiei europene pentru dementa din anul 2016, Comunicarea din partea Comisiei Europene catre Parlamentul European si Consiliului asupra unei Initiative Europene in domeniul bolii Alzheimer si a altor forme de dementa din anul 2009, Concluziile asupra strategiilor de sanatate publica de a combate bolile neurodegenerative asociate cu imbatranirea, in particular boala Alzheimer din anul 2008, si alte documente cheie la nivel European asupra tulburarilor cognitive.

- Politici internationale :Organizatia Mondiala a Sanatatii(OMS) si Alzheimer's Disease International(ADI) - Dementia, o prioritate de sanatate publica - 2012, Planul de actiune global in privinta raspunsului asupra dementei al institutiilor de sanatate publica 2017-2025 al OMS, Impactul global al dementei 2013 - 2050 - ADI, Raportul World Alzheimer' Report 2018 - ADI+ si alte rapoarte, luari de pozitie sau cercetari efectuate la nivel international pe tema tulburarilor cognitive
3. Analiza documentelor : studii si cercetari relevante in domeniile social si medical, realizate la nivel national si international, modele de bune practici din alte tari si rapoarte de eficacitate ale strategiilor deja implementate sau aflate in curs de implementare in domeniul tulburarilor cognitive.
 4. Analiza date primare: realizarea unei anchete prin chestionar - in scopul acestei cercetari a fost elaborat un chestionar (Anexa 1) cuprinzand 2 teme, cu scopul de a fi trimis in atentia unui numar minim de 60 de institutii de stat, private si non-guvernamentale implicate in acordarea de servicii medico-sociale persoanelor varstnice.
A fost colectata si analizata opinia institutiilor respondente asupra legislatiei in vigoare si serviciilor medico-sociale disponibile persoanelor varstnice suferind de o forma de tulburare cognitiva si asupra potentialelor imbunatatiri / completari ale acestora.
Rezultatele analizarii datelor din chestionar se vor concretiza in propuneri privind setul de criterii care vor orienta decizia de politica publica in domeniul tulburarilor cognitive.

Figura 1 - Metodologia de cercetare - Etape

Anexa 1

Chestionar de opinie privind politicile publice în domeniul sănătății mintale cu accent pe demențe

Răspunsurile dumneavoastră la acest chestionar vor contribui la realizarea unui raport de evaluare a politicilor publice din domeniul sănătății cu accent pe demențe, care va sta la baza propunerilor noastre pentru modificarea și completarea acestora sau pentru inițierea și dezvoltarea de noi politici publice în domeniu.

Raportul de evaluare are ca scop analiza opiniei părților interesate și implicate cu privire la politicile și serviciile existente la nivel național adresate persoanelor diagnosticate cu demența și aparținătorilor acestora.

Vă rugăm să acordați doar 15 minute pentru completarea chestionarului anexat la prezenta, bifând cu (X) varianta de răspuns care corespunde opiniei dumneavoastră, și să îl returnați, odată completat, la adresa de e-mail: asoc.habilitas@yahoo.com până în data de **11 Ianuarie 2019**.

Pentru detalii și alte informații vă puteți adresa expertului nostru de cercetare, dr. Codruța COSMESCU, la telefon 0724/548.329.

Date despre profilul respondentului Autoritate Publică Locală:

Consiliu Județean Consiliu Local Primărie

SPAS CJAS Agenția de Prestații și Inspecții Sociale

Altele (menționați) _____

Județ: _____

Date despre profilul respondentului ONG:

Tipul organizației: Asociație Fundație Federație

Județ: _____

Aria geografică de intervenție: Local Județean Regional Național

Mediu de intervenție: Urban Rural

Tema 1

Situația actuală

1. Legislația actuală în vigoare pentru reglementarea sănătății mentale este:

- Deloc satisfăcătoare
- Parțial satisfăcătoare
- Satisfăcătoare
- Suficientă
- Completă

2. Considerați că legislația actuală în vigoare pentru reglementarea serviciilor în domeniul sănătății mintale, acoperă nevoile medico-sociale ale persoanelor suferind de demențe și ale aparținătorilor acestora:

- Deloc
- Parțial
- Satisfăcător
- Suficient
- Complet

3. Din punctul de vedere al numărului de servicii medico-sociale puse la dispoziția persoanelor suferind de demențe și ale aparținătorilor acestora sunt:

- Suficiente
- Parțial suficiente
- Insuficiente

4. Din punct de vedere calitativ, serviciile medico-sociale puse la dispoziția persoanelor suferind de demențe și ale aparținătorilor acestora sunt:

- Foarte bune
- Bune
- Satisfăcătoare
- Nesatisfăcătoare
- Foarte slabe calitativ

5. În opinia dumneavoastră cât de mult este luat în considerare feed-back-ul privind (evaluarea) calității serviciilor existente, formulat de către pacient / aparținători.

- Deloc
- Parțial
- Întotdeauna
- Nu exista procedura pentru obținerea de feed-back

6. Din punct de vedere al eficacității, serviciile medico-sociale puse la dispoziția persoanelor suferind de demențe și ale aparținătorilor acestora:

- Acoperă toate nevoile beneficiarilor
- Acoperă parțial nevoile beneficiarilor
- Nu acoperă deloc nevoile beneficiarilor

7. Din punctul de vedere al accesibilității, serviciile medico-sociale puse la dispoziția persoanelor suferind de demențe și ale aparținătorilor acestora sunt:

- Foarte ușor accesibile
- Ușor accesibile
- Accesibile
- Greu accesibile
- Foarte greu accesibile

8. Va rugam enumerați tipul de servicii medico-sociale puse la dispoziția persoanelor suferind de demențe și ale aparținătorilor acestora în cadrul instituției dumneavoastră:

Tema 2

Potențiale îmbunătățiri ale situației actuale

Selectați toate răspunsurile pe care le considerați corecte și specificați pentru fiecare la ce anume modificări/servicii v-ați gândit atunci când ați ales răspunsul.

In opinia dumneavoastră care dintre următoarele acțiuni de reformă în domeniul sănătății mintale cu accent pe demențe ar putea aduce îmbunătățiri situației actuale:

- modificări legislative (precizați modificările)

- crearea de noi servicii în cadrul sistemului de stat cu finanțare publică și implementare publică (precizați ce servicii)

crearea de noi servicii cu finanțare publică și implementare de către parteneri privați neguvernamentali ONG (precizați ce servicii)

crearea de noi servicii cu finanțare publică și implementare de către parteneri privați firme comerciale (precizați ce servicii)

ajustarea serviciilor/crearea de noi servicii pentru a obține îmbunătățirea relației cu pacientul (precizați ce servicii)

ajustarea serviciilor/crearea de noi servicii pentru a obține îmbunătățirea relației cu aparținătorii pacientului (precizați ce servicii)

Va mulțumim pentru timpul acordat și Sărbători Fericite!

Proiect cofinanțat din Fondul Social European (FSE) prin Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA) 2014 - 2020!

Cod proiect 112591

www.poca.ro